

Boverkets plan för marknadskontroll år 2020

Beslut

Boverket beslutar att anta och därefter överlämna Boverkets plan för marknadskontroll år 2020 till Marknadskontrollrådet.

Bakgrund

Sverige har som medlemsstat i Europeiska unionen (EU) ett åtagande att bedriva marknadskontroll inom en rad olika produktområden. Boverket är ansvarig marknadskontrollmyndighet för byggprodukter på den svenska marknaden. Det avser främst byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard eller en utfärdad europeisk teknisk bedömning (ETA) enligt förordning (EU) nr 305/2011¹ (byggproduktförordningen). Tillsyn av byggprodukter kan även bedrivas utifrån 8 kap. 20 § andra stycket plan- och bygglagen (2010:900), (PBL).

Boverkets ansvar inbegriper även marknadskontroll av vissa hissar eller säkerhetskomponenter till hissar. Krav på hissar ställs i EU-direktivet 2014/33/EU². Boverket ansvarar därutöver för delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar.³

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG, EUT L 88, 4.4.2011, s. 5, rättad i EUT L 103, 12.4.2013, s. 10; ändrad i Kommissionens delegerade förordning (EU) 568/2014 av den 18 februari 2014, EUT L 157, 27.5.2014, s. 76; ändrad i Kommissionens delegerade förordning (EU) 574/2014, EUT L 159, 28.5.2014, s. 41.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och upphävande av direktiv 2000/9/EG.

Inom sitt sektorsområde ansvarar Boverket även för tillsyn enligt produktsäkerhetslagen (2004:451), (PSL).

Mål för Boverkets marknadskontroll av byggprodukter

Syftet med marknadskontrollen är att säkerställa att de produkter som omfattas av harmoniserande unionslagstiftning uppfyller gällande krav. Harmoniseringen bidrar till att skapa en bättre fungerande inre marknad med gränsöverskridande handel. I sin tur leder detta till en öppnare och mer rättvis konkurrens på marknaden för byggprodukter, vilket bidrar till ett mer kostnadseffektivt byggande och i förlängningen därmed billigare bostäder.

Byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard eller en ETA under byggproduktförordningen ska åtföljas av en prestandadeklaration och vara CE-märkta för att få tillhandahållas på den inre marknaden. Marknadskontrollen är främst inriktad på att dessa byggprodukter ska ha korrekt dokumentation samt att produkternas faktiska prestanda ska överensstämja med den deklarerade. På sikt är målsättningen att stärka tilltron till prestandadeklarationer och CE-märkningar hos främst användare av byggprodukter.

Korrekta uppgifter om byggprodukters prestanda avseende väsentliga produktens egenskaper är en förutsättning för att byggherren ska kunna välja lämpliga byggprodukter. Användning av lämpliga byggprodukter är i sin tur en av förutsättningarna, utöver korrekt projektering och utförande, för att byggnadsverk ska kunna uppfylla de tekniska egenskapskraven i plan- och bygglagstiftningen.

För att kunna säkerställa detta bedriver Boverket såväl proaktiv⁴ som reaktiv⁵ marknadskontroll av byggprodukter.

För byggprodukter som omfattas av annan harmoniserande sektorslagstiftning⁶ än byggproduktförordningen är syftet med marknadskontrollen att produkterna ska uppfylla kraven som följer av de rättsakterna. Inom dessa områden bedriver Boverket företrädesvis reaktiv marknadskontroll.

Syftet med tillsyn enligt PSL är att byggprodukter som tillhandahålls för konsumenter ska vara säkra för lämpligt användningsområde. Tillsyn under PSL sker främst reaktivt utifrån inkomna anmälningar.

⁴ Egeninitierade projekt där Boverket granskar en viss bransch eller produktgrupp, se ”Riktlinjer för Boverkets marknadskontroll och övrig tillsyn av byggprodukter m.m.” (dnr 4309/2019).

⁵ Marknadskontroll efter inkommen anmälan till Boverket, se ”Riktlinjer för Boverkets marknadskontroll och övrig tillsyn av byggprodukter m.m.” (dnr 4309/2019).

⁶ Med annan harmoniserande sektorslagstiftning menas dels hissar eller säkerhetskomponenter till hissar, dels delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar.

Tillsyn enligt PBL avser icke-harmoniserade byggprodukter och syftar till att förhindra att olämpliga produkter säljs på marknaden. Boverket bedriver enbart reaktiv tillsyn under PBL.

Rättslig grund

Av 1 kap. 4 § PBL framgår att byggprodukter avser produkter som är avsedda att varaktigt ingå i byggnader och andra anläggningar.

Av plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, 8 kap. 3 § framgår att Boverket är marknadskontrollmyndighet enligt förordning (EG) nr 765/2008⁷ och har marknadskontrollansvar över byggprodukter som omfattas av:

- Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 305/2011 (byggproduktförordningen).
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar (hissdirektivet).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och upphävande av direktiv 2000/9/EG.

Hissdirektivet är genomfört i Boverkets föreskrifter och allmänna råd om hissar och vissa andra motordrivna anordningar (BFS 2011:12 med ändringar t.o.m. BFS 2018:2 [H 18]).

Boverket är enligt 8 kap. 5 a § PBF även tillsynsmyndighet för byggprodukter som inte omfattas av byggproduktförordningen. Boverket ska utöva tillsyn över att bestämmelserna om krav på byggprodukters lämplighet i 8 kap. 19 § PBL, och i föreskrifter meddelade i anslutning till lagen, följs.

Det kan vara värt att poängtera att Boverket är marknadskontrollmyndighet även för byggprodukter som används i byggnadsverk som faller utanför myndighetens föreskriftsområde. Det gäller byggprodukter som ingår i till exempel vägar, vägbroar och i järnvägar (s.k. anläggningsprodukter).

Enligt 3 § produktsäkerhetsförordningen (2004:469), PSF, ska Boverket utöva tillsyn av byggprodukter enligt PSL.

Utöver nämnda regleringar finns ett antal rättsakter och författningar som är tillämpliga för Boverket som marknadskontrollmyndighet. Dessa är främst:

- förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

- förordningen (EG) nr 764/2008 om ömsesidigt erkännande⁸.
- förordningen (EG) nr 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll.
- lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll av varor.

Det finns även svenska tvingande skyddsbestämmelser som exempelvis begränsar avgivande av farliga ämnen i träbaserade skivor eller tungmetaller i dricksvatten som avges av byggprodukter.⁹ Sådana föreskrifter ges av berörda sektorsmyndigheter med stöd i överordnade författningar.

Urval av produkter att kontrollera

Boverket avsåg år 2019 att avsluta samtliga projekt inledda före år 2018. Boverket har aktivt arbetat för att avsluta dessa, och har under året avslutat projekt som undertak, braskaminer, lastbärande cellplast, gipsskivor och brandvarnare.

Boverket har även samma år inlett följande fyra nya proaktiva projekt:

- Träkonstruktioner - Sågat konstruktionsvirke - Del 1: Allmänna krav för visuell och maskinell hållfasthetsgradering, (SS-EN 14081-1:2005).
- Golvmaterial - Halvhårda golv, textila golv och laminatgolv - Väsentliga egenskaper, (SS-EN 14041:2005).
- Kraft-, styr-, tele- och datakablar - Brandegenskaper - Kablar för allmän användning i byggnadsverk där krav på egenskaper vid brand föreligger, (SS-EN 50575:2014).
- Motordrivna portar - Produktstandard, funktionsegenskaper, (SS-EN 13241:2003).

Boverket har därutöver löpande behandlat reaktiva ärenden som inkommit till myndigheten.

Marknadskontrollplan för år 2020

Nästkommande års proaktiva projekt har tagits fram med hänsyn till aktuella samhällsbehov, samt med beaktande av vilka insatser och produktgrupper som kommer att få störst genomslag på marknaden. Genom en löpande omvärldsbevakning och efterföljande analys av bland annat anmälningar från allmänheten, olycksrapporter och annan information har Boverket identifierat vissa specifika produktgrupper som bedöms ha ett stort behov av vägledning.

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 764/2008 av den 9 juli 2008 om förfaranden för tillämpning av vissa nationella tekniska regler på produkter som lagligen saluförts i en annan medlemsstat och om upphävande av beslut nr 3052/95/EG.

⁹ Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) om kemiska produkter och biotekniska organismer samt Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2013:4) om dricksvatten, se även Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

Boverket har därför som avsikt att kontrollera nedanstående produktgrupper under år 2020 (samtliga omfattas av harmoniserade standarder under byggproduktförordningen).

- Takskyddsprodukter, avseende följande standarder:
 - Takskyddsprodukter - Fast monterade takstegar, (SS-EN 12951:2004).
 - Takprodukter - Taktillträdesanordningar - Gångbryggor, stegplattor och enkelsteg, (SS-EN 516:2006).
 - Takprodukter - Säkerhetskakar, (SS-EN 517:2006).
- Säkerhetsglas, med utgångspunkt från mandat M135, förslagsvis standarderna:
 - Byggnadsglas - Termiskt härdat säkerhetsglas av kalk-sodasilikattyp - Del 2: Utvärdering av överensstämmelse - Produktstandard, (SS-EN 12150–2:2004).
 - Byggnadsglas - Laminerat glas och laminerat säkerhetsglas - Utvärdering av överensstämmelse - Produktstandard, (SS-EN 14449:2005).
- Geotextilier, med utgångspunkt ur följande standarder:
 - Geotextilier och geotextilliknande produkter - Egenskapskrav för användning i markarbeten samt grund- och stödkonstruktioner, (SS-EN 13251:2016).
 - Geotextilier och geotextilliknande produkter - Krav på egenskaper för användning i dräneringssystem, (SS-EN 13252:2016).
 - Geotextilier och geotextilliknande produkter - Krav på egenskaper för användning vid konstruktionen av tunnlar och anläggningar under mark, (SS-EN 13256:2016).

Vidare avser Boverket att under år 2020 avsluta samtliga marknadskontrollprojekt som inletts år 2018 eller tidigare.

Reaktiva ärenden

Boverket tar löpande emot information och anmälningar om befarade brister hos byggprodukter eller brister i dess dokumentation. Dessa ärenden kan inte förutspås och kan därför inte ingå i planeringen inför år 2020. Boverket kommer dock att fortsätta handlägga reaktiva ärenden utefter de riktlinjer som finns för marknadskontroll.¹⁰

¹⁰ Se ”Riktlinjer för Boverkets marknadskontroll och övrig tillsyn av byggprodukter m.m.” (dnr 4309/2019).

Under år 2020 kommer Boverket inte bedriva proaktiv marknadskontroll av hissar eller säkerhetskomponenter till hissar, eller delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar. Marknadskontroll av de ovan nämnda harmoniserande sektorslagstiftningarna¹¹ sker företrädesvis i form av reaktiva ärenden. Hissar och linbaneanläggningar är besiktningsspliktiga och besiktningssorganen rapporterar in eventuellt uppmärksammade brister till Boverket. I sådana fall kan ett reaktivt ärende komma att inledas.

Planerade insatser om tre år

Planerade insatser inom en treårsperiod är svåra att precisera. Med hjälp av utvecklade arbetsrutiner kommer vi att fortsätta arbetet med marknadskontroll av byggprodukter, främst inom det harmoniserade området enligt byggproduktförordningen. Syftet är att stärka tilltron till prestandadeklarerade och CE-märkta byggprodukter. Arbetet kommer också att fokuseras på gemensamma insatser med andra länder som är anslutna till den inre marknaden, för att utbyta information, kompetens och metoder för marknadskontroll på byggprodukter.

Längre fram ser Boverket ett behov av att följa upp tidigare avslutade marknadskontrollprojekt. En sådan uppföljning skulle kunna visa på huruvida marknadskontrollen gett effekt på hela eller enbart delar av marknaden och om vidare åtgärder från Boverket behövs.

Kontrollmetoder

Boverket bedriver marknadskontroll i projektform och avser att lägga merparten av resurser på de proaktiva projekt som fastställs genom marknadskontrollplanen. Detta eftersom proaktiva projekt kan planeras i förväg. De proaktiva projekten omfattar dessutom en större andel av marknaden aktörer än enskilda reaktiva ärenden och bedöms därför kunna medföra en större genomslagskraft på marknaden. Boverket ämnar dock fortsätta bedriva reaktiva ärenden likt tidigare år och enligt de riktlinjer som finns fastställda.¹²

Val av metod för dokumentkontroll eller teknisk provning

För år 2020 avser Boverket att genomföra dokumentkontroll på samtliga projekt som ingår i marknadskontrollplanen. Dokumentkontrollen avser dels produktens deklarerade väsentliga egenskaper och dess CE-märkning, dels underliggande teknisk dokumentation, bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter.

Utifrån rådande budgetförutsättning avser Boverket att genomföra provningar för byggprodukter som omfattas av ovan uppräknade standarderna för säkerhetsglas och taksäkerhetsprodukter. Provingen syftar till att ta reda på om tillverkarens redovisning av produkttegenskaper stämmer med verkligheten. Prov-

¹¹ Direktiv 2014/33/EU och förordning (EU) nr 2016/424.

¹² Se ”Riktlinjer för Boverkets marknadskontroll och övrig tillsyn av byggprodukter m.m.” (dnr 4309/2019).

ningar utav dessa två produktergrupper har bedömts som lämpligt med beaktande av den information som kommit in till Boverket i form av anmälningar eller andra upplysningar från allmänheten.

Vid provning inom ramen för projekt som påbörjas under år 2020 avser Boverket att begära ersättning från de ekonomiska aktörer vars produkter enligt Boverkets provningar inte lever upp till deklarerad prestanda.¹³

Informationsspridning

Boverkets proaktiva marknadskontrollprojekt avslutas med en slutrapport. Dessa kommer att spridas till berörda aktörer och eventuella branschorganisationer efter att projektet avslutats. Tidigare slutrapporter finns publicerade på Boverkets webbplats.¹⁴

Boverket avser även att upprätta informationsblad och dylikt utbildningsmaterial för branschspecifika problem. Dessa kommer i likhet med tidigare år att publiceras på Boverkets webbplats under varje specifikt marknadskontrollprojekt.¹⁵

Boverket använder, och kommer att fortsätta använda, de europeiska informationssystemen ICSMS och RAPEX för att sprida information till andra marknadskontrollmyndigheter.

Samverkan

Boverket samarbetar och har utbyte med en rad myndigheter som anpassas efter aktuellt projekt. Under år 2019 har Boverket genomfört ett marknadskontrollprojekt i samarbete med Arbetsmiljöverket avseende motordrivna portar. Arbetet med Arbetsmiljöverket beräknas fortgå även under år 2020.

Boverket medverkar, och kommer att fortsätta medverka, i det nationella Marknadskontrollrådet och samarbetar även med marknadskontrollmyndigheter i andra länder, däribland genom marknadskontrollprojektet av kraft-, styr-, tele- och datakablar (EN 50575:2014).

På EU-nivå medverkar Boverket i möten i samarbetsgrupperna för produkter inom Boverkets ansvarsområde: Ad Co-CPR, Ad Co-LD (Lifts) och Ad Co-CWD (Cableways). Boverket har, och kommer fortsätta bedriva ett nära samarbete med motsvarande marknadskontrollerande myndigheter i andra länder, framförallt Danmark och Norge.

¹³ Av 11 kap. 8 b § PBL framgår att Boverket har rätt att få ersättning för kostnader vid provtagning, om en produkt visar sig inte uppfylla gällande krav. Boverket har beslutat om ett allmänt råd som klargör hur Boverket kommer att tillämpa lagrummet, Boverkets allmänna råd (2016:16) om ersättning för provningskostnader vid marknadskontroll av byggprodukter.

¹⁴ Se, <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/byggprodukter/marknadskontroll/avslutad-marknadskontroll/>.

¹⁵ <https://www.boverket.se/mk>.

Boverket har löpande kontakt med olika branschföreträdare och med den Svenska Spegelgruppen för anmälda organ.

Budget

Den slutliga budgeten för Boverkets marknadskontroll år 2020 är i skrivande stund inte beslutad. Boverket kan därför inte lämna exakta uppgifter om nästkommande års kostnader för marknadskontroll. Den preliminära budgeten beräknas uppgå till omkring 5 800 000 kronor. Denna summa avser såväl personalkostnader som övriga utgifter. Boverkets förhoppning är därmed att kunna bedriva marknadskontroll i likhet med tidigare år.

I detta ärende har avdelningschef Peter Fransson beslutat och signerat beslutet elektroniskt. Jurist Elin Mattsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Cecilia Ljungberg deltagit.

Peter Fransson
avdelningschef

Elin Mattsson
jurist